

Kestävä pohjoinen

Revontuli-Opiston kestävän
elämäntavan käsikirja
2026-2027

Revontuli-Opisto
ENONTEKIÖ KITTILÄ SODANKYLÄ

Sisällysluettelo

Revontuli-Opisto - Kansalaisopisto pohjoisilla rajoilla.....	3
Mitä on kestävä kehitys?	5
Kestävä kehitys ja elämäntapa Lapissa – Luonto on koti	7
Kestävä kehitys Revontuli-Opistossa	8
Kestävän kehityksen toimintasuunnitelma	12
LÄHTEET	13

Uutta osaamista, kohtaamisen paikkoja ja elinvoimaa opistosta

Revontuli-Opisto toteutti v. 2023 laajan kuntalaiskyselyn opiston toiminnasta. Kyselyyn osallistui 582 henkilöä. Kyselyssä selvitettiin mm. opetuksen sisällön ja laadun kehittämistä, yksittäisiä kurssitoiveita, opiston merkitystä opiskelijoille ja heidän käsityksiään opiston tulevaisuudesta.

Kyselyn avoimissa vastauksissa nousivat erityisesti esiin opiston merkitys kaikenikäisille kuntalaisille sekä opisto hyvinvoinnin edistäjänä ja kohtaamisen paikkana.

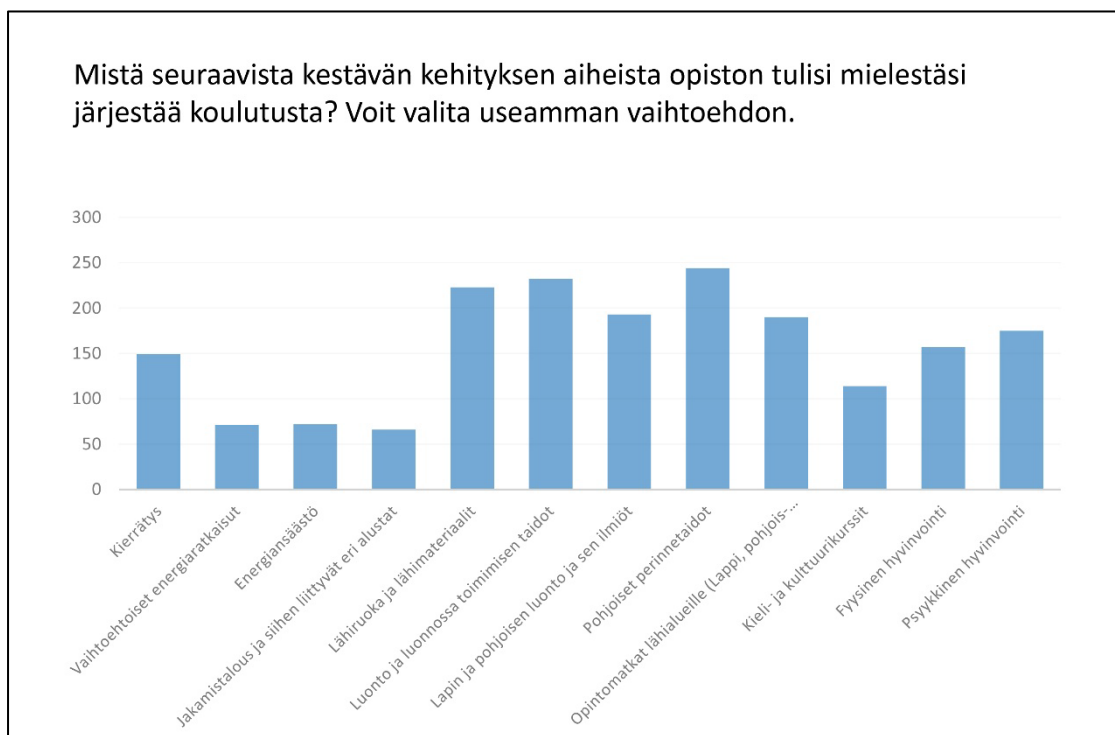
- Hyvin tärkeä itselleni että myös lapsilleni.
- Hieno ja monipuolinen opisto kaikin puolin. Hyvä 😊
- Syrjäkylissä tärkeä tapaamispaikka ja seurustelupaikka, yhdessä oppimista.
- Sivistäjä ja innostaja. Yksi alueen identiteetin luojista.
- Tärkeä, hyvinvointia lisäävä.

Kestävän kehityksen ja elämäntavan kurssitoiveita

Kuntalaiskyselyssä v. 2023 kartoitettiin myös kestävään kehitykseen ja elämäntapaan liittyviä kurssitoiveita.

Suostuimmat toiveet liittyivät luontoon, paikallisuuteen, perinteisiin ja hyvinvointiin. Näitä toiveita olivat mm. pohjoiset perinnetaidot, luonto ja luonnossa toimimisen taidot, lähiruoka ja lähimateriaalit. Fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin taidot sekä kierrätysosaaminen koettiin myös tärkeiksi.

Avoimissa vastauksissa toivottiin opetuksen käsittelevän mm. seuraavia yksittäisiä kestävyteen liittyviä aiheita: luonnon monimuotoisuuden merkitys yhteiskunnalle ja ihmisten hyvinvoinnille, omavaraisuus, kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, hortoilu, vegaaninen ruokavalio, kierrätysmateriaalien monipuolinen hyödyntäminen, mielenterveys ja perustyydyttävien arjessa jaksaminen ja haasteiden kohtaaminen, oman kotitalouden hiilijalanjäljen laskeminen ja sähköttömien kämppien erilaiset lämmitysratkaisut.

Kuvio 1. Mistä seuraavista kestävän kehitykseen liittyvistä aiheista opiston tulisi mielestäsi järjestää koulutusta? Voit valita useamman vaihtoehdon. Vastaukset: 1886

Mitä on kestävä kehitys?

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. (Ympäristöministeriö 2025).

Kestävän kehityksen neljä osa-aluetta

Kestävän kehityksen teemat jaetaan neljään osa-alueeseen (Ympäristöministeriö 2025), joita ovat

- ekologinen kestävyys
- taloudellinen kestävyys
- sosiaalinen kestävyys
- kulttuurinen kestävyys

Ekologisen kestävä kehitys lähtökohtana on sopeuttaa ihmisen toiminta maapallon luonnonvaroihin ja luonnon kestäväksi sekä turvata biologinen monimuotoisuus ja ekosysteemien toimivuus. Tässä tarvitaan kulutuksen sopeuttamista kestäväälle tasolle. Ihmiskunnan elintason jatkuva nostaminen on haaste kestävä kehityksen näkökulmasta.

Taloudellinen kestävä kehitys sisältää sekä ekologisen että sosiaalisen vastuullisuuden. Talous tulisi rakentaa mahdollisimman ekotehokkaalle luonnonvarojen kulutukselle ja hyvinvoinnin tulisi jakautua tasaisesti. Yhteiskunnan kaikilla toimijoilla, niin yksilöillä, yrityksillä kuin julkisella sektorilla samoin kuin kansainvälisillä toimijoilla on kaikilla oma roolinsa kestävä talouden rakentamisessa.

Sosiaalisen kestävä kehitys tavoitteena on poistaa ihmisten välistä eriarvoisuutta ja varmistaa jokaiselle riittävä toimeentulo, asianmukainen terveydenhuolto, mahdollisuus koulutukseen sekä turvata perusoikeuksien toteutuminen. Sosiaalinen kestävä kehitys pitää sisällään myös sukupuolten välisen tasa-arvon, syrjäytymisen ehkäisemisen ja työllisyyden edistämisen.

Kulttuurinen kestävä kehitys edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia sekä mahdollistaa eri kulttuurien säilymisen ja kehittymisen. Sen tavoitteena on vahvistaa kulttuuri-identiteettiä sekä lisätä erilaisten kulttuurien tunnetusta ja arvostusta. Kestävässä kulttuurissa hyväksytään ihmisten erilaisuus, kunnioitetaan jokaisen oikeuksia ja perustavanlaatuisia vapauksia.

Kestävä kehitys pääomäksittein

Kestävän kehityksen teemoja voidaan esittää myös pääomäksittein (Ympäristöministeriö 2025).

Maailmanpankin pääjohtaja Ismail Serageldin on muotoillut kestävä kehityksen käsitteen seuraavasti:

"Kestävä kehitys tarkoittaa sitä, että jätämme tuleville sukupolville yhtä paljon mahdollisuuksia kuin meillä on ollut, ellei jopa enemmän."

Nämä mahdollisuudet voidaan tulkita varallisuudeksi, vauraudeksi, pääomäksi, jota voidaan konkretisoida ja mitata neljän pääomäksittien avulla. Neljä pääomäksittä ovat

- inhimillinen pääoma (esim. osaaminen, tiede, tutkimus ja kehitys, patentit)
- fyysinen pääoma (esim. tuotantokoneistot, infrastruktuuri, rakennettu ympäristö)
- sosiaalinen pääoma (esim. lainsäädäntö, hallinto, sosiaaliset verkostot, luottamus ja legitimitetti)
- luontopääoma (uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat)

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet vuodelle 2030. Suomen YK-liitto.

Kestävä kehitys ja elämäntapa Lapissa

- Luonto on koti

Lapin tulevaisuuden kannalta kestävä kehitys ja elämäntapa ovat eilinehtoja. Lapissa ympäristön ja luonnon säilyminen, kestävä elinkeinotoiminta, yhteisöllisyyden vahvistaminen eri tavoin sekä laadukkaat ja kestävät palvelut ovat ne keinot, joilla alue säilyy elinvoimaisena.

Kestävän kehityksen painotukset näkyvät Lapin kehittämissuunnitelmissa ja -toiminnassa. Lapin liiton maakuntaohjelmassa vuosille 2026-29 (Lapin Maakuntaliitto, Lappi-sopimus 2026-29) alueen visio kuuluu:

”Onnellinen Lappi – hyvinvointia ja kestävää kasvua arktisella alueella.”

Kestävän kehityksen teemat näkyvät monin tavoin opisto-alueen kuntien strategioissa ja toiminnassa, erityisesti nousevat esiin luonto elinympäristönä ja luonto arvona itsessään.

Opiston isäntäkunnan Kittilän kuntastrategiassa keskeinen arvo on luonto, joka on Kittilän arvokkain voimavara (Kittilän kuntastrategia 2025–2030). Luonto on niin elinympäristö kuin inhimillistä ja taloudellista pääomaa, josta tulee huolehtia niin, että se säilyy myös tuleville polville.

Myös Sodankylän ja Enontekiön kuntastrategioissa luonto on ensisijainen arvo. Sodankylässä todetaan, että *luonto on kotimme* (Sodankylän kuntastrategia - Saatan miehenkin tehdä). Enontekiön kuntastrategiassa kunnan keskeiseksi arvoksi on määritelty luonto on koti, monille elannon lähde ja myös arvo sinänsä (Enontekiön kuntastrategia 2022-2025).

Yksi esimerkki konkreettisista toimituksista kestävä kehityksen teemojen edistämiseksi alueella on Enontekiön ja Sodankylän kuntien kuuluminen HINKU-verkostoon. Myös Kittilän kunnalla on työn alla oman ilmasto-ohjelman toteuttaminen.

Reppu Unarin rannalla. Kuva: Pia-Karin Nikkinen.

Kestävä kehitys Revontuli-Opistossa

Vapaan sivistystyön lähtökohdat

Laissa vapaasta sivistystyöstä (1999) kansalaisopistojen koulutuksen yhdeksi tavoitteeksi määritellään kestävän kehityksen edistäminen

Vapaa sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Monet edellä mainitut vapaan sivistystyön koulutuksen tavoitteet liittyvät läheisesti kestävän kehityksen teemoihin. Kansalaisopistojen toiminnan voikin sanoa olevan lähtökohtaisesti toimintaa, joka monella tavalla edistää kestävää kehitystä ja elämäntapaa.

Revontuli-Opiston visio

Revontuli-Opiston kehittämistoiminnan visio on:

Revontuli-Opisto tunnetaan laadukkaana oppilaitoksena ja kulttuurisena toimijana sekä hyvänä yhteistyökumppanina alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.

Opisto mahdollistaa opiskelun koko toiminta-alueella iästä riippumatta ja tukee monipuolisella kurssitarjonnallaan opiskelijoiden psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia.

Revontuli-Opiston arvot

Revontuli-Opiston keskeisiä arvoja ovat sivistyksellinen tasa-arvo, asiakaslähtöisyys, joustavuus, uudistuvuus, osallisuus ja yhteisöllisyys, kansainvälisyys ja yhteistyö.

Sivistyksellinen tasa-arvo

- Tuemme alueen elinvoimaisuutta kohdentamalla kurssitarjontaamme koko toiminta-alueelle.
- Tarjoamme opetusta tasapuolisesti eri kohderyhmille ja kaikenikäisille kulloistenkin painopistealueittemme mukaisesti.
- Pidämme kurssimaksut kohtuullisina ja tasavertaisina niin taajamissa kuin sivukylissä.

Asiakaslähtöisyys

- Reagoimme nopeasti asiakkaittemme tarpeisiin.
- Otamme huomioon kaikki väestöryhmät ja alueet.
- Asiakkailta on ”matala kynnyksen” lähestyminen.

Joustavuus

- Pystymme muuttamaan opetussuunnitelmia tarpeen mukaan.
- Henkilökuntamme muutosvalmius on hyvä.
- Päätöksentekoprosessi on mutkaton.

Uudistuvuus

- Pysymme aina ajan hermolla ja mielellään askeleen edellä.
- Otamme huomioon toimintaympäristön ja elinkeinorakenteen muutokset.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Edistämme ja tuemme opiskelijoittemme mahdollisuuksia tutustua toisiinsa ja rakentaa sosiaalisia verkostoja.
- Edistämme kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia ja –valmiuksia.

Kansainvälisyys

- Olemme kansainvälisesti aktiivisia, erityisalueena Pohjois-Kalotin alue.
- Luomme uusia kansainvälisiä toimintamuotoja ja mahdollisuuksia.

Yhteistyö

- Teemme yhteistyötä yli hallinto- ja kuntarajojen sekä valtakunnan rajojen.
- Teemme yhteistyötä kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.

Kestävä kehitys ja elämäntapa

- Kehitämme opiston kestävään kehitykseen ja elämäntapaan liittyvää opetusta ja toimintakulttuuria.

Opiston kädentaitokurssilla työn alla perinteiset nutukkaat poron kopinahoista. Kuva: Revontuli-Opiston arkisto.

Kestävän kehityksen teemat Revontuli-Opistossa

Seuraavaan listaan on koottu Revontuli-Opiston kestävän kehityksen kannalta keskeisiä teemoja ja toimintatapoja. Näiden teemojen ja toimintatapojen pohjalta laaditaan vuosittain opiston kestävän kehityksen konkreettinen toimintasuunnitelma

EKOLOGINEN JA TALOUDELLINEN KESTÄVYYS

Yhteistyö, digitaaliset palvelut ja jakamistalous

Vastuulliset hankinnat ja kestävä kulutus

- Opetuksessa käytettävät tilat, koneet ja laitteet ovat pääsääntöisesti yhteiskäytössä muiden toimijoiden kanssa.
- Opetuksessa kiinnitetään huomiota työvälineiden ja laitteiden turvallisuuteen, huoltoon ja kestäväan käyttöön.
- Opiston opetusohjelmaan kuuluu kursseja, joilla edistetään kestävän kulutuksen teemoja esim. kierrätys, vaihtoehtoiset energiaratkaisut, jakamistalous, lähiruoka ja -materiaalit.
- Opistolle tarpeettomaksi käyneet laitteet myydään, kierrätetään tai lahjoitetaan edelleen.
- Opistossa edistetään jakamistalouden toimintamalleja.

Jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys

- Jätteet lajitellaan kierrätysohjeiden mukaisesti.
- Opistossa pyritään paperittomaan viestintään.
 - Turhaa tulostusta vältetään ja tulosteet otetaan kaksipuoleisina.
 - Opistossa viestitään verkkosivujen ja sosiaalisen median kautta.
 - Palavereita ja kokouksia järjestetään sähköisesti.
 - Dokumenttien jaossa käytetään pilvipalveluja.
 - Hallinto- ja talouspalveluissa on käytössä sähköiset järjestelmät.
 - Opettajien käytössä on sähköinen päiväkirja.
- Opiston kädentaitojen kursseilla käytetään erilaisia kierrätysmateriaaleja ja paikallisia luonnonmateriaaleja.
- Opistossa edistetään kierrätystä järjestämällä ja osallistumalla erilaisiin kierrätystapahtumiin.

Energian ja veden käyttö

- Kiinteistöissä huomattavista lämmityksen, energian ja vedenkäytön ongelmista ilmoitetaan heti kiinteistöjen huollosta ja ylläpidosta vastaaville.
- Laitteita pidetään päällä tai valmiustilassa vain silloin kun niitä käytetään.
- Jokaisen opetuskerran ja työpäivän jälkeen tarkistetaan, että työtilasta on sammutettu valot, ikkunat on suljettu ja laitteet on suljettu.

Kuljetukset ja liikkuminen

- Opistolla pyritään välttämään turhaa autoilua.
- Opiston palavereihin, kokouksiin ja koulutuksiin osallistutaan etänä.
- Etäopetusta ja erilaisten digitaalisten palveluiden käyttöönottoa edistetään.

Ravinto ja terveys

- Opisto järjestää kaikenikäisille ja kaiken tasoille opiskelijoille terveyttä ylläpitävää toimintaa esim. liikuntakursseja.
- Kurssitoiminnassa pyritään edistämään paikallisen lähiruuan käyttöä (marjat, sienet, riista).

SOSIAALINEN JA KULTTUURINEN KESTÄVYYS

Hyvinvointi, yhteisöllisyys ja monikulttuurisuus

Kulttuuriympäristö, tavat ja perinteet

- Opisto tekee yhteistyötä ja järjestää tapahtumia eri kulttuurijärjestöjen, -toimijoiden, -tapahtumien ja kuntien kulttuuripalveluiden kanssa.
- Luonto ja luonnossa toimimisen taidot ovat tärkeä osa alueellista kulttuuria ja opisto edistää näitä taitoja opetuksessaan.
- Opisto järjestää kursseja erilaisista alueen perinnetaidoista.
- Opisto tukee toiminnallaan eri sukupolvien kohtaamista ja perinteiden ja tapojen välittymistä näiden kohtaamisten kautta.
- Opisto järjestää saamen kielen ja kulttuurin opetusta kulttuurisensitiivisellä tavalla, jossa opettajina toimivat saamelaiset tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta ja/tai Oulun yliopiston Giellagas-instituutista tms. vastaavasta oppilaitoksesta valmistuneet.

Henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointi

- Toiminnan tavoitteena on opiskelijoiden osaamisen ja hyvinvoinnin lisääminen.
- Henkilöstön työhyvinvointia pidetään yllä kunnan henkilöstösuunnitelman mukaisesti.
- Opisto kannustaa sekä henkilökuntaa että opiskelijoita ottamaan heti yhteyttä opiston johtoon hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa (kiusaaminen, häirintä, työturvallisuus) Revontuli-Opiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus –suunnitelman mukaisesti.
- Opiskelijoilla on käytössä suoria vaikutuskanavia esim. palautelomake netissä.
- Opisto kehittää fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia edistävää kurssitoimintaa laaja-alaisesti.

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus

- Opisto järjestää maahanmuuttajille (työperäinen maahanmuutto, pakolaiset) kotouttamista tukevaa koulutusta mm. suomen kielen kurssit.
- Maahanmuuttajia opastetaan osallistumaan kansalaisopistojen kaikille kursseille.
- Lisäämme kuntalaisten tietoa muista kulttuureista mm. luennot, kielikurssit ja opintomatkat.
- Opisto tarjoaa opettajille mahdollisuuksia kehittää omaa osaamistaan ja järjestää opintomatkoja ulkoimaille (ERASMUS+ ja NordPlus-ohjelmat).
- Opisto tekee yhteistyötä alueen saamelaisjärjestöjen, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja muiden saamelaisten toimijoiden kanssa edistääkseen tietoutta saamelaiskulttuurista kulttuurisensitiivisellä tavalla.

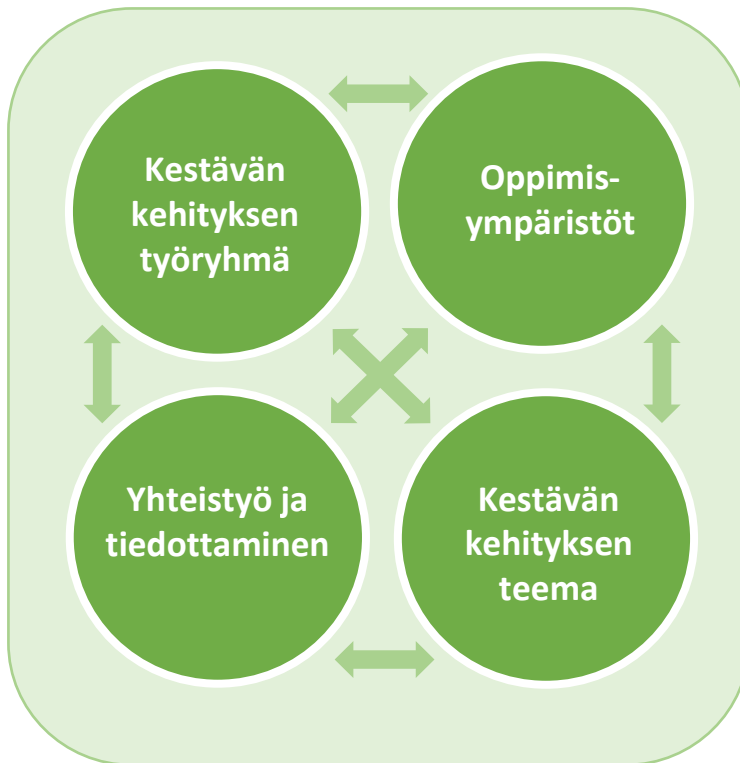
Syrjäytymisen ehkäisy

- Opisto järjestää opetusta alueen kylissä.
- Opisto järjestää opetusta erityisryhmille.
- Opisto tekee yhteistyötä kuntien kanssa erityisesti nuorten, työttömien ja ikäihmisten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Kestävän kehityksen toimintasuunnitelma

Revontuli-Opistossa laaditaan vuosittain kestävän kehityksen konkreettinen toimintasuunnitelma. Suunnitelma laaditaan keväällä vuosittaisen opinto-ohjelman (syys- ja kevätkaudet) laatimisen yhteydessä. Toimintasuunnitelmaan sisältyy

- vuosittainen kestävän kehityksen teema, joka näkyy opiston opintotarjonnassa, tapahtumissa ja tiedottamisessa
- suunnitelma oppimisympäristöjen kehittämistä
- kestävään kehitykseen liittyvän yhteistyön ja tiedottamisen vahvistaminen ja kehittäminen.

Kestävän kehityksen ja elämäntavan toimintasuunnitelma kausi 2026-27

Revontuli-Opiston kauden 2026-27 tärkein kestävän kehityksen ja elämäntavan toimintasuunnitelman tehtävä on hakea OKKA-säätiön Kestävän kehityksen sertifikaattia.

LÄHTEET

Enontekiön kuntastrategia 2022-2025. IHMISET – HYVINVOINTI – ASUMINEN – ELINVOIMA.

[Strategia 2022 2025.pdf](#)

Kestävä kehitys - Agenda 2030. Suomen YK-liitto.

[Kestävä kehitys | Suomen YK-liitto](#)

Kittilän kuntastrategia 2025–2030. [Kittilän kuntastrategia 2025-2030.pdf](#)

Lapin Maakuntaliitto, Lappi-sopimus 2026-29. [Lappi-sopimus 2026-2029](#)

Mitä on kestävä kehitys? Ympäristöministeriö. [Mitä on kestävä kehitys? - Ympäristöministeriö](#)

Oppilaitosten kestävä kehityksen sertifiointi. Vapaa sivistystyö. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö – OKKA-säätiö. [koulujaymparisto.fi/materiaalit/vapaa-sivistystyo/](https://www.koulujaymparisto.fi/materiaalit/vapaa-sivistystyo/)

Sodankylän kuntastrategia - Saatan mie senki tehdä. [Kuntastrategia](#)

Tilastokeskus, Kuntien avainluvut 2024. [Kuntien avainluvut | Tilastokeskus](#)